

DOSYA/ GÖZLEM VE GÖRÜŞLER**“SİZİN” ORMANLARINIZ ve GELECEĞİ ÜZERİNE...**

Yücel ÇAĞLAR*

Türkiye “yeşilce” son derece varsıl bir ülke. İnsanın inanası gelmiyor değil mi; ama, öyle işte. Ne ki, görmedikçe, algılanması çok zor bir gerçeklik bu; görmek gerekiyor. Ama, çoğunluk, çoğunlukla tersini söylüyor. Görmüyorlar çünkü; bakıyorlar, ama, göremiyorlar. Kimileri içinde yaşıyor, kimileri içinde gezinip duruyor; kimileri de içinden geçip gidiyor. Görebilseler, hak verecekler. Sorun, gerçekten de görebilmekte. Peki, neden göremiyorlar? İki temel nedeni var bence: Bir kez, çoğunlukla bakabilecekleri bir “gönül gözünden” yoksunlar. Oysa “gönül gözü”, çevremizdeki nesnelere tüm özellikleri ile duyumsayabilmenin; onlarla doğrudan, çok boyutlu, kalıcı ilişkiler kurabilmenin temel aracı. Yunus’ta, Emrah’ta, Mevlâna’da; Karacaoğlan’da, görmediğini düşündüğümüz Âşık Veysel’de, Nazım’da ve ötekilerinde, sözgelimi Cahir ARF’ta, Feza CÜRSOY’da ve daha birçok gerçek bilimadamı, sanatçı ve siyasetçi de bu; “gönül gözü”. İkinci olarak, çoğunlukla gerekli bilgilere yeterince sahip değiller. Ek olarak, nereden ve nasıl edinebileceklerini de bilmiyorlar. Sözgelimi nerede, kaç tür “yeşil” var; ne, ne denli yeşil; hangisi, neyin “yeşili”? İşte, ancak, bu eksiklikler giderildiği ölçüde ülkemizin ne denli yeşilce olduğunun ayırına varılabilir. Gelelim toplum ve siyasetbilimcilerimize... Tanrım, nelerle uğraşıyorlar; nelerle... Şöyle bir bakıyorum da, uğraştıklarının pek azı ülkemizdeki somut yaşama alanlarına ilişkin. Bunların arasında, hâlâ Türkiye yüzeyinin % 26’sını oluşturan “orman” sayılan alanlar üzerinde ve yakın çevresinde olup bitenlerle ilgili olduğu söylenebilecekler o denli az ki, insan sormadan edemiyor; <<- Sizler nerelerde yaşıyorsunuz be birader?>> Peki, “çevrecilere”, kendilerini “doğa dostu” ya da “doğa savaşçısı” sayanlara ne demeli? Bence, en iyisi, hiçbir şey söylememek, söylemeyelim isterseniz ! Söylemeyelim ve en azından şimdilik ormanlarımız ve geleceği ile bir tanışalım.

*Doç.Dr., Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği

Tanışmalarımızı ağaç “cinsleri” düzeyinde başlatabiliriz. Bilindiği gibi “cinsler”, canlıların tanımlanıp sınıflandırılmasında çok önemli düzeylerden birisidir: Sözgelimi çam, göknar, kayın, meşe “cins” düzeyinde isimlendirmelerdir. “Cinsler”, öteki özellikleri bir yana, yeşilleri yönünden de farklıdır. Ama, arayışı daha da ayrıntılaştırmak gerekirse, bu kez “türler” düzeyine inmek gerekiyor. Yine ağaçlar özelinde konuşursak, sözgelimi çamları sarıçam, kızılçam, karaçam, fıstıkçamı, halepçamı olarak ayırır, deyiş yerindeyse alıcı gözle bakabilir ve hele bir de **görebilirsek**, yeşillerinin ne denli farklı olduğu hemen dikkatimizi çekecektir. Gerçekten de, çam türlerinin yeşilleri birbirlerinden farklıdır; öteki ağaç cinslerinin ve türlerinin, alt türlerinin, çeşitlerinin olduğu gibi... Bir de orman yapıları var farklı yeşilleri arayacağımız: Çünkü ormanlar yapısal olarak da farklı olabiliyor. Sözgelimi, aynı tür ağaçların oluşturduğu ormanlar olduğu gibi bir orman farklı tür, hatta cinsten ağaçlardan da oluşabiliyor; üstelik, ister tek, isterse çok türlü (ya da cinsli) olsun, yaşları değişik ağaç bireyleri de bir arada da bulunabiliyor ve bu durum farklı yeşiller yaratabiliyor. Son olarak, hangi yapısal özellikte olursa olsun, aynı yapısal özelliklere sahip ormanların yersel konumlarının, sözgelimi denizden yüksekliğin, enlem ve boylarının farklı olması da yeşilleri farklılaştırabiliyor

İşte, ormanlarımızın yeşil varsıllığının bir kısmını da buralarda arayacak ve bulabileceğiz.

Ormanlarımız türce öylesine varsıl ki...

Ormanların ülkemizde kara yüzeyinin % 26’sını kapladığı öne sürülüyor. 1990’lı yılların sonuna ilişkin saptamalara göre 20.7 milyon hektar genişliğinde bir alan “orman” sayılıyor. Bu hem önemli hem de önemsiz bir bilgi. Önemli, çünkü, ormanların genişliği, ekolojik

koşulların da iyileşmesinin öncelikli koşullarından birisi. Önemli, çünkü, ülkemizin yeşil varlığını yeterince açıklamıyor: Çünkü, ormanlarımız orman ağacı türü yönünden son derece varlıktır. Sözelimi Türkiye ormanlarında beş çam (Pinus), dört göknar (Abies), yirmiye yakın meşe (Quercus), on akçaağaç (Acer), yirmiüç söğüt (Salix); dört kavak (Populus), ikişer kayın (Fagus) ve gürgen (Carpinus) ve beş huş (Betula) türü başta olmak üzere çok sayıda ağaç ve ağaççık türü doğal olarak yetişebiliyor.

Ancak, ne yazık ki, çam türleri ile sedir ve doğu ladin dışında bu türlerin, tek başlarına ya da başka türlerle birlikte oluşturdukları ormanların genişliklerini bilemiyoruz. Çünkü, ülkemizde orman envanteri çalışmaları, çamlar dışında tür düzeyinde yapılmıyor. Çam türlerinin (kızılçam, karaçam, sarıçam, fıstıkçamı ve halepçamı) oluşturduğu ormanlar ise tüm ormanlarımız içinde alan genişliği olarak % 42'lik bir paya sahip. İkinci sırada ise yaklaşık olarak % 30'luk payla yirmi dolayında türün oluşturduğu meşe ormanları ve üçüncü sırada da % 6'lık payla iki türe sahip kayın ormanları geliyor.

Kimi ağaç türleri de Dünyada yalnızca ülkemizde doğal olarak yetişebiliyor

Ormanlarımızdaki ağaç türlerinin kimileri Dünyada yalnızca Türkiye'de doğal olarak yetişebiliyor; başka bir söyleyişle, "endemik". Örneğin anadolu sığlaağacı (Liquidambar orientalis Miller var. Integriloba Fiori), kazdağı göknarı (Abies nordmanniana (Stev.) Spach subsp. equi-trojani (Aschers. et sinx. ex Boiss) Coode et Cullen) ve barı karadeniz (uludağ göknarı; Abies nordmanniana (Stev.) Spach subsp. bornmülleriana (Mattf.) Coode et Cullen); toros göknarı (Abies cilicia (Ant. Et Kotschy) Carr. subsp. isaurica Coode et Cullen); dışbudak (Fraxinus ornus L. subsp. cilicica (Lingelsh) F. Yaltirik); söğüt (Salix trabzonica A. Sky); akçaağaçlar (Acer cappadocicum Gleditsch va stenocaryum Yalt.; Acer divergens Pak s.1; Acer hyrcanum Fisch. et Mey. subsp. keckianum (pax) Yalt. ile Acer hyrcanum Fisch. et Mey. subsp. sphaerocaryum Yalt.; Acer monspessulanum L. subsp. oksalinum Yalt.; Acer undalatum Pojark); kızılbaş (Alnus glutinosa (L.) Gaertner subsp. antitaurica Yalt. ve Alnus orientalis Decne var. pubescens Dippel); huş (Betula browicziana Güner); meşeler (Quercus aucheri Jaup et. Spach; Quercus macranthera Fisch. et Mey. ex Hohen subsp. sypirensis C.Koch) Menistky; Quercus petraea (Manttuschka) Lieb). subsp. pinnatiloba. (C.Koch) Menistky ve Quercus vulcanica (Boiss. et Heldr. ex Kotschy) bu bağlamda benim aklıma gelebilen endemik orman ağacı türleri. Ormanlarımızda, bu ağaç türlerinin yanı sıra endemik çok sayıda ağaççık, çalı ve otsu bitki de bulunuyor; deyiş yerindeyse, "say sayabildiğiniz kadar"...

Ormanlarımız yapısal olarak da çeşitli...

Çoğunluğu doğal olarak yetişmiş olan ormanlarımız, çeşitli yönlerden farklı yapısal özelliklere sahip: Sözelimi ormanlarımızın % 30'u "baltalık". Başka bir söyleyişle, kesildiklerinde kural olarak, doğal olarak verdiği

sürgünlerle yenilenen meşe, gürgen, kızılbaş, söğüt vb "kışın yaprağını döken" ağaç cinslerinin oluşturduğu ormanlar; geri kalanları ise çam, göknar, ladin, sedir, ardıç, vb, yalnızca tohumlama yoluyla yenilenebilen ağaç cinslerinin oluşturduğu "koru" ormanları. Bu arada, "koru" ormanlarımızın % 6.5'inin kışın yaprağını döken ve dökmeyen ağaç türlerinin çeşitli oranlarda bir arada bulunduğu "karışık" ormanlar olduğunu gözden kaçırmamak gerekiyor.

Öte yandan, ormanlarımızın tümü aynı düzeyde verim gücüne sahip değil: "Koru" ormanlarımızın % 43'ü; "baltalık" ormanlarımızın ise % 72'si "bozuk", yani "verimsiz" sayılıyor.

İşte bu ormanların hemen hemen hepsi Sizin !

Yine inanmıyorsunuz değil mi? O zaman şu bilgilere dikkat ediniz: Türkiye'de "orman" sayılan alanların tümüne yakın bir kısmı devletin mülkiyetindedir. Ülkemizde "orman" sayılan toplam 20.7 milyon hektar alanın yalnızca, 14 bin hektarı "özel orman". Ek olarak, devlet ormanları devlet orman işletmeleri tarafından korunmakta, genişletilmekte, iyileştirilmekte ve işletilmektedir. Öyle ki 1982 Anayasasında bile, "Bütün ormanların gözetimi devlete aittir. Devlet ormanlarımızın mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre devlete yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zaman aşımıyla mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz. Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasi propaganda yapılamaz..." yaptırımlarına yer verilebilmiştir. Bu, bir bakıma, zorunludur da. Çünkü, ormanlar, öteki doğal öğeler gibi kamusal varlıklardır; üretilmeleri için herhangi bir "özel" çabaya girilmemiş; emek ve sermaye harcanmamıştır; varlıkları ve yoklukları, tüm canlıları ve dolayısıyla da bu arada Sizi, doğrudan ve dolaylı olarak etkileyebilmektedir.

Ne var ki, ormanlarımızın başına akla gelmedik çoraplar örülüyor ve sizler, çoğunlukla, bunların ayırında bile değilsiniz...

Bir ülkede anayasal ve yasal düzenlemeler neden ve nasıl yapılır? İnsan-insan; insan-toplum; insan-devlet ve öteki kurum ve kuruluşlar; insan-doğa; insan-öteki canlılar vb ilişkilerin tüm boyutlarıyla düzenlenmesi için, değil mi? Öyleyse bu düzenlemelerin en azından çoğunluğu için "iyi" ya da "doğru" olması; toplumun olabildiğince geniş bir kesimi tarafından üzerinde uzlaşmaya varılmış olması gerekmez mi?

Peki, 1982 Anayasası ve bu Anayasanın yaptırımları doğrultusunda hazırlanmış yasa ve yönetmeliklerin bu gereği yeterince yerine getirdiği söylenebilir mi? Öteden beri, çoğu kişi bu soruya olumsuz yanıt veriyor. Ne yazık ki ormanlarımız söz konusu olduğunda da verilebilecek yanıt olumsuzdur. Çünkü, ormanlarımızla doğrudan ve dolaylı olarak ilgili anayasal ve yasal düzenlemelerin hemen hemen tümü ormanlarımızı çeşitli düzeylerde ve biçimlerde zarar veriyor. Bu, gerçekte, son derece olağan

bir durum: Bireylerin yeterince toplumsallaşmadığı toplumlarda bu türden düzenlemeler, belirli kişilerin "uygun" gördükleri içeriklerde hazırlanabilmekte ve gerçekten de kolaylıkla yürürlüğe konulabilmektedir. Bu düzenlemeleri neredeyse koşulsuz olarak benimseyen bireyler ise, ancak, deyiş yerindeyse, başları bu düzenlemelerle derde girdiğinde "Hanyayı ve Konyayı" anlamakta, ama, bu arada da iş işten geçmiş olmaktadır.

Başka alanlarda geri dönüş olanağı, çoğunlukla var. Ama, ormanların yıkımı söz konusu olduğunda, bu olanak hemen hemen hiç yok. Oysa, Türkiye'de, anayasal ve yasal düzenlemeler, ormanların ve "orman" sayılan arazilerin, deyiş yerindeyse "başına çorap örebilecek" tutum ve davranışların en önemli dayanaklarından birisi olmuştur. 1950-1997 döneminde Türkiye'deki "orman" azalmasının % 58'inin bu düzenlemeler aracılığıyla, yani "anayasal ve yasal" yollarla gerçekleştirildiği göz önünde bulundurulursa, söz konusu araçların ne denli etken olduğu daha kolay kavranabilir.

İşte, ülkemizde orman azalmasına yol açan anayasal ve hukuksal düzenlemelerin başlıcaları:

Anayasanın 169 ve 170. maddeleri...

Anayasanın 169 ve 170. maddelerine göre;

"orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen" yerler "31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş" yerler "orman" sayılmayabilecek ve ormancılık düzeni dışına çıkarılabilecektir. Ne demektir; "orman olarak muhafazasında yarar görmemek"?

Eğer bir ülkede ormanların niteliği ve niceliği o ülkedeki doğal dengeye zarar verebilecek ise belki böyle bir uygulama yapılabilir. Ama, bu bile, insanlık adına son derece bencil bir tutumdur; bu gezegende, o ülkede yalnızca insanlar yaşamıyor ki... Kaldı ki Türkiye'de ormanların nitelik ve niceliğinin, Türkiye'nin çoğu yöresinde, doğal dengenin bozulmasına yol açabilecek denli yetersiz olduğunu ve olanının da hızla yitirildiğini, deyiş yerindeyse, "Sağır Sultan" bile duydu. Böylesi bir durumda, Anayasada, bugünlere kalabilmiş ormanların da "orman olarak muhafazasında yarar görülmeyerek" elden çıkarılabilmesine yol açacak bir yaptırıma nasıl yer verilebilir? Kolaylıkla inanılabilir bir durum değil, ama, verilebilmiş işte...

Sonra, daha önce "orman" olan bir yer, bu niteliğini nasıl yitirir? Anayasanın, bu gibi yerlerin artık "orman" sayılmamasına olanak vermesi, gerçekte, orman yıkımı için yeterince özendirici değil (!); ormanları "orman olmaktan çıkarınlara" başka ödüller de vermeliydi...

Ama, olsun; yasalar, yönetmelikler ne güne duruyor? Uygun (!) zamanlarda öyle yasalar çıkarılabilir ve öyle yönetmelikler hazırlanabilir ki, eksik kalan ödüller de böylece tamamlanabilir. Merak edip inceleyecek olanlar

çıkarılan yasa ve yönetmelikleri gördüklerinde, ülkemizde hala orman kalabilmesine şaşırarak ve şükredip karalar bağlamayacaktır.

Öte yandan, 1982 Anayasasının orman yıkımına yol açan yaptırımları yalnızca bunlar değil ne yazık ki: Sözelimi, 169. maddesine göre, "devlet ormanı" sayılabilen alanlar, "kamu yararı" söz konusu olduğunda ormancılık dışı çeşitli kullanımlara tahsis edilebiliyor. Peki, "kamu yararı" nedir? Var mı ülkemizde bunun, herkesçe kabul edilebilir bir tanımı? Yok! Olmayınca da, "devlet ormanı" sayılan araziler, başta yerli ve yabancı özel girişimcilerin turizm yatırımları olmak üzere akla gelebilecek her türlü yatırıma sunulabilmektedir: İşte ormanlık kıyıların durumu; işte, İstanbul çevresindeki "devlet ormanı" sayılan arazilerin başına gelenler...

Şu 6831 sayılı "Orman Yasası" yok mu...

Ne yazık ki var: Herşey, bir bakıma, bu yasanın "orman"ı tanımlayan ilk maddesiyle başlıyor. Bu maddeye göre; orman nedir biliyor musunuz; «kendi kendine veya emekle yetişmiş ağaç ve ağaççık topluluğu». Evet, bu tanıma göre, herhangi bir yerde, herhangi bir yolla yetişmiş ağaç ve/veya ağaççık topluluğu yok ise orası "orman" değildir ! Ormancılık bilimine tümüyle aykırı olan bu tanımının yanı sıra madde, tam 11 fıkrada nerelerin "orman" sayılmayacağını sıralıyor. Böyleyken, Yasanın 1956'dan bu yana en çok değiştirilen maddelerinden birisi de bu madde olmuştur. Ardından 2. maddesi geliyor: Bu maddenin, bu yolla da ormanların başına getirilenler, benzetme yerindeyse, "pişmiş tavuğun başına gelmemiştir". Öyle ki, bu maddenin değiştirilmesi yoluyla 1956-1997 döneminde tam 13 milyon dönüm orman alanı, şu ya da bu gerekçeyle "orman" sayılmayarak ormancılık düzeni dışına çıkarılmıştır.

Yasanın 16,17,18 ve 115. maddeleri ise, orman arazilerinin ormancılık dışı çeşitli amaçlarla kullanılmasını düzenliyor: Orman içinde fabrika, kum ya da taş yahut maden ocağı açacak olanlar; turizm alanı ve merkezi sayılan alanlar dışındaki "orman arazileri"nde turistik tesis kuracakları ya da "kamuya yararlı tesisler" yapmak isteyenleri, deyiş yerindeyse "ihya eden" maddeler bunlar işte: "Devlet ormanı" sayılan arazilerde sözcüğün tam anlamıyla "gücü gücüne yeten" ya da "altta kalanın canı çıksın" düzeninin temelleri de bu maddelerle atılmıştır. Kimin gücü neye yetmiş ya da altta kimler kalmış, anlamak için turistik tesis kurulan ya da maden, kum, taş ocağı açılan "devlet ormanı" sayılan arazilerin durumlarına alıcı gözle bakmak yetiyor.

"Kaş yapayım derken göz çıkarmak! "... Türkçemizin bu anlamlı deyimi, 6831 sayılı yasanın en çok 57. maddesine uyuyor: Bu madde, ülkemizde ağaçlandırma çalışmalarının yaygınlaştırılması amacıyla düzenlenmiştir, ama, yasada 1986 ve 1987 yıllarında yapılan değişikliklerle "devlet ormanı" nı sayılan arazilerin "kanuna karşı hile" yoluyla özelleştirilmesini sağlamaktadır. Öyle ki; Devletten ağaçlandırma yapmak ve bu yolla "özel orman

statüsünde" orman sahibi olmak amacıyla alınan arazilerin "tıbbi, aromatik ve süs bitkileri, ile zeytin, kestane, kekik, defne vb." de yetiştirilebilecektir. Ayrıca, söz konusu değişiklikler sırasında özel ormanlardaki inşaat yapılabilecek alan genişliğinin % 2'den % 6'ya çıkarıldığı da gözden kaçırılmamalıdır. Ancak, ne gam; saptamalara göre, 1986-1999 döneminde, bu yolla toplam 436 bin dönüm alanda "özel ağaçlandırma" yapılması sağlanabilmiştir. Tahmin edilebileceği gibi bu çalışmalar için, 334 bin dönüm "devlet ormanı" sayılan ve 74 bin dönüm de hazine arazisi olmak üzere, toplam 408 bin dönüm; yani "özel orman statüsünde" ağaçlandırma yapılan tüm alanının % 94'ünü oluşturan genişlikte kamu arazisi, özel kişi ve kuruluşlara tahsis edilmiştir

Ve daha neler neler...

"Demokrasilerde çare tükenmez"miş; peki, "devlet ormanı" sayılan alanları talan etme olanağı tükenir mi? Hayır: 2924 sayılı "Orman Köylülerin Kalkınmalarını Desteklenmesi Hakkında"ki yasa ne güne duruyor! Yetmedi mi; 3420 sayılı "Kadastro"; o da yetmezse 2634 sayılı "Turizmi Teşvik" ya da 2873 sayılı "Milli Parklar" yasaları var... Yine yetmedi de "milli" olanı isteniyorsa işte 4122 sayılı "Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik" yasası. Bu yasaların yanı sıra aynı sonuçlara yol açan çok sayıda, yönetmelik de var. İşte başlıcaları.

- Milli Parklar,
- Ağaçlandırma,
- Orman Arazilerinin Tahsisi,
- Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi,
- Kamu Arazilerinin Turizm Yatırımlarına Tahsisi,
- 6831 sayılı Yasanın 2/A ve 2/B Maddelerinin Uygulanması

Bu yönetmelikler, yukarıda başlıcaları anılan yasaların uygulanmalarının yanı sıra onların içermediği olanakları da getirerek, Türkiye'nin ormansızlaştırılma sürecine katkıda bulunabilmek için birbirleri ile neredeyse yarışmaktadır.

Kısacası; Türkiye'de "devlet ormanı" sayılan araziler, Anayasa, yasa ve yönetmelikler tarafından, deyim yerindeyse kuşatılmıştır. İş bilmezlik, dar görüşlülük, çıkarıcılık, boş vermişlik, uyanıklık öylesine boyutlar kazanmıştır ki Türkiye ormancılarının ormanları koruyabilmeleri, artık, neredeyse tümüyle olanaksızlaşmıştır. Anayasaya ve yasalara bağlı bir bürokrat, bu Anayasa ve yasaları uygulayarak ancak son derece başarılı bir "anayasal ve yasal orman yıkımcısı" olur; başka bir şey değil. Ne yazık ki, öyle de olmaktadır.

Bu nedenlerle, ormanları kurtarmaya yönelik içtenlikli çabalann, girişimlerin, Anayasanın 169 ve 170. maddeleri

ile ilgili yasaların yeniden düzenlenmesini sağlamaya yönelik olması zorunludur. Bu, bir bakıma, suyun başından çevrilmesi işlevini görecektir.

Yanlış ormancılık uygulamaları

Ormancılık, temelde, teknik bir uğraştır. Uğraşı nesnesi olan orman ekosistemleri inanılmayacak denli karmaşık, canlı varlıklardır. Dışsal oluşumlardan çeşitli düzeylerde etkilenen bu varlığın, varlığını sürdürebilecek biçimde yönetilebilmesi için söz konusu karmaşıklığın tüm boyutlarının olanakların elverdiğince bilinmesi zorunludur. Bu da gerekli ölçmelerin yanı sıra gerekli yer ve zamanlarda dinamik, çok boyutlu gözlemlerin gerektiğince yapılabilmesini; bu ölçme ve gözlemlerin gerektirdiği değişikliklerin gecikmeksizin gerçekleştirilebileceği esnek örgütlenmeleri, yönetsel yaklaşımları zorunlu kılmaktadır. Bu gerekler, zorunluluklar yerine getirilmediğinde ormancılık uygulamalarının orman ekosistemlerine çeşitli düzey ve biçimlerde zarar vermesi kaçınılmazdır. Türkiye'de ormanlar, ne yazık ki, bu kaçınılmaz sonuçları yaşıyor. Ancak, yanlış ormancılık uygulamalarının yol açtığı orman azalmasının boyutlarını gerçekçi olarak ortaya koyabilecek veriler sistemli olarak üretilmiyor, ama, tekil araştırmalar yapılıyor. Örneğin bu araştırmalardan birisinin bulgularına göre; "...1963-1982 yılları dönemindeki planlı ormancılık uygulamaları sonucu Doğu Karadeniz Bölgesi verim üretim ormanı alanlarından 41237 hektar orman alanı ormansızlaştırılmıştır."

"Orman" sayılan alanların korunması, iyileştirilmesi, genişletilmesi ve işletilmesi amacıyla Türkiye'de de çeşitli çalışmalar yapılıyor. Bu amaçla, yine bakanlık düzeyinde bir örgütlemeye gidilmiştir. Ama temel ormancılık çalışmaları, gerçekte, Orman Bakanlığı'na bağlı olan ve ayrı bir kuruluş yasası bulunan Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından yürütülüyor. Bu genel müdürlüğün ülke yüzeyine yayılmış orman bölge ve orman işletme müdürlükleri ile orman işletme şeflikleri bir yandan ormanları her türlü zararluya karşı korumaya çalışırken bir yandan yeni ormanlar yetiştirmeye, bir yandan da ormanların sunduğu ürün ve hizmetleri topluma sunmaya çalışıyor. Bakanlığın öteki genel müdürlükleri ise "orman köylüsü" sayılan yurttaşlarımızın kalkındırılması; milli parkçılık ve yabancı yaşamı koruma, ağaçlandırma çalışmaları yapılıyor.

Öte yandan, aynı amaçlarla, şimdilerde sayıları 9'a çıkarılan orman fakültelerinde orman mühendisleri (!) yetiştiriliyor ve bunların bir kısmı Orman Bakanlığı'nın, başta OGM olmak üzere çeşitli birimlerinde işlendiriliyor.

İşlevsizleşmiş, verimsiz, antidemokratik, ormanlara ve topluma yabancılaşmış bir ormancılık örgütlenmesi...

Türkiye'de yürürlükteki ormancılık örgütlenmesinin temelleri 1930'lu yıllarda atılmıştır. Atılış o atılış ve o gün bugündür de, bu temeller hemen hemen hiç değiştirilmemiştir ve çürümüştür: Sözelimi, Türkiye gibi ekolojik koşulların hem yatay hem de dikey olarak son

derece değişken olduğu, buna bağlı olarak da ormanların yapısal özelliklerinin büyük ölçüde değiştiği bir ülkede her türden ormancılık kararı hala Merkezde alınmaktadır. Taşradaki orman bölge ve orman işletme müdürlüklerinin "müdürlükleri", deyiş yerindeyse kağıt üzerindedir. Bu durum, yöresel ormancılık gerçeklerinin merkezin kararlarına uydurulması gibi garipliklere başvurulmakta, dolayısıyla da, çoğunlukla "kaş yapalım derken göz çıkarılması" deyimini anımsatan sonuçlarla karşılaşmaktadır. Gerçekte, çalışmaların ormancılık biliminin gerekleri doğrultusunda yapılabilmesinin öncelikli koşulu olan birçok alt yapısal gerek yerine getirilmemiştir. Sözelimi, orman işletmeleri, sorumluluk sınırları içindeki ormanların ekolojik koşullarını tüm boyutlarıyla bilmemektedir: Ekolojik koşulları bir yana, ormanları oluşturan ağaç, ağaççık ve otsu bitkiler ile orman hayvanları türleriyle ilgili gerekli bilgiler bile "yok" denilecek düzeydedir. Ek olarak, orman işletmelerinin sorumluluklarına bırakılmış "orman" sayılan alanları hangi amaçlarla yönetmeleri gerektiği de belirsizdir ve daha acısı, bu aşamada belirlenebilmesi de, neredeyse olanaksızdır. Çünkü, Türkiye'de "orman" sayılabilecek alanların yalnızca yarısının kadastro yapılabildiği, üstelik yapılabilen kadastro çalışmaları da, hemen hemen tümüyle, yalnızca hukuksal bilgi ve belgelere dayanmakta; ekolojik yönden "ormancılığa ayrılması gereken" yerleri değil, halen "orman" sayılan alanları belirlemeye yöneliktir.

Öte yandan ormanların ekolojik koşulları ve dolayısıyla da yapısal özellikleri ile orman ürün ve hizmetlerine yönelik gereksinimlerdeki yöresel farklılıklara karşın "birim alandan en yüksek miktar ve kalitede odunu hammaddesini devamlı olarak elde etmek", hemen hemen tüm orman işletmelerinin en belirgin ve önde gelen amacı olmuştur. Amaç bu olunca, mevsim sonunda elde edilen tomruk ve/veya yakacak odun miktarı; yani ağaç kesmek, her zaman, işletme yöneticilerinin "başarı" ölçütü sayılmıştır doğal olarak. Devlet orman işletmeleri, yıllar yılı, tüm güçleriyle bu doğrultuda çalışmıştır. Ek olarak, karar süreçlerinin antidemokratikliği, ormancı teknik personelin işlendirme düzeni, orman işçiliği yapan köylülerin eğitim ve beceri düzeyi, halkın ormanlardan rastgele yararlanma alışkanlıkları ormancılık uygulamalarını teknik bir uğraşı olmaktan tümüyle çıkarmıştır. Öyle ki, Türkiye'de 1937-1997 döneminde toplam 14.6 milyon dönüm "orman ekosistemi" yanmış; 2.2 milyon dönüm "orman ekosistemi" de tarım alanına ve yerleşme yerine dönüştürülmüştür.

Orman yetiştirme çalışmaları sırasında biyolojik çeşitlilik yok edilebiliyor; çoğunlukla yangınlara, böcek ve mantar hastalıklarına dirençsiz ağaçlıklı alanlar yetiştiriliyor.

Orman yetiştirmek, gerçekten de "ciddi" bir uğraşıdır. Ciddi uğraşıdır, ama, başta ormancılık örgütünün ilgili birimleri, dahası, orman fakülteleri de bu ciddiyeti kimileyin de gösterememekte; çoğunlukla da göstermemektedir.

Orman yetiştirme çalışmaları sırasında çeşitli tekniklerden yararlanılmaktadır: Ormanın kendi kendine yenilenebileceği koşulları yaratmak ve sürekli kılmak (doğal gençleştirme), bu tekniklerin, görece olarak en "ormancıca" olanıdır. Başarılı olduğunda, orman ekosisteminin geleceğinden yana hiç kuşku duymamak gerekir. Ancak, son derece zorlu bir uğraşıdır doğal gençleştirme: Ortamın bugünkü ve gelecekteki koşullarının çok iyi bilinmesini ve tam da bir sanatçı duyarlılığı, yaratıcılığı ve becerisiyle yönlendirilmesini gerektirir. Ancak, yürürlükteki ormancılık düzeninde en içtenlikli, bilgili, namuslu ormancı teknokratların bile başarılı olabilmesi, sözcüğün tam anlamıyla bir mucizedir. Yazık ki, bu mucize giderek daha az gerçekleşmekte; doğal gençleştirme yoluyla orman yetiştirme çalışmaları kızılçam ve bir ölçüde de sedir ormanları dışında, hemen hemen tümüyle başarısız olmaktadır. Kısacası; deyiş yerindeyse, "pirince gidilirken evdeki bulgurdan da olunmakta", var olan ormanlar da yanlış ve eksik ormancılık uygulamalarıyla büyük ölçüde ortadan kaldırılmaktadır.

Orman yetiştirmenin bir başka yolu da, doğal olarak gençleştirilmesinden umut kesilmiş bozuk yapılı, verimsiz ormanları tümüyle keserek yerine tohum ekmek ya da fidan dikmektir. Bu teknik, Türkiye'de, sözelimi "mısır tarımına" dönüştürülmüştür: Alan, üzerindeki her türlü bitki örtüsünden tümüyle temizlenmekte; traktörlerle tarla işlenir gibi işlenmekte; herhangi bir yerden getirilen ve çoğunlukla soyu soppu belirsiz olan fidanlar dikilmekte ya da aynı yerdeki bozuk ormanları oluşturan ağaçlardan elde edilen tohumlar ekilmekte; olanaklar elverirse birkaç yıl da bakımları yapılmakta; sonra da "saldım bayıra, mevlam kayıra..." yaklaşımıyla Tanrıya "havale" edilmektedir. Tüm bu çalışmalar sırasında alandaki otsu ve odunsu bitki türlerinin ve dolayısıyla da büyük ve küçük hayvanların hangilerinin, varlıklarını koruyabildiği ise bilinmemektedir. Ancak, görünen o ki, orman yetiştirme çalışmaları, çoğunlukla, ormanlarımızı yoksullaştırıp, bir anlamda **biyolojik çöllere** dönüştürmektedir.

Orman ürünü "üretimi" mi, orman yıkımı mı?

Bilindiği gibi ormanlardan çeşitli ürünler elde edilebilmektedir ve bu ürünlerin başında da ağaçların kesilmesiyle elde edilen çeşitli özelliklerdeki odun gelmektedir. Bu kesimlerin yeri, zamanı, miktarı ve tekniği, ormancuların "amenajman planı" dedikleri planlarla belirlenmektedir. Ne var ki, bir yandan bu planlar gerçekleri çoğunlukla yansıtmamakta ve bir yandan da gerektiğince uygulanmamaktadır. Ormancı teknik personelin işlendirilme biçimi ve orman işçiliği yapan köylülerin bilgi ve beceri düzeyinin düşüklüğü, Orman Genel Müdürlüğü'ndeki yönetsel kargaşa söz konusu planların kağıt üzerinde kalmasına yol açmaktadır çünkü. Kaldı ki, bu planlar, gereken zamanlarda yenilenememekte; çoğu yörede plansız çalışmak da zorunlu olmaktadır. Dolayısıyla da orman ürünü elde edilmesine yönelik orman kesimleri, çoğunlukla orman yıkımına dönüştürmektedir.

Ormanlarda başka çalışmalar da yürütülüyor kuşkusuz: Sözelimi, çeşitli amaçlarla kullanılmak üzere yol ve binalar

yapılıyor; ormanlara zarar veren böcek ve mantarlarla savaşıyor, yangınların önlenmesine ve söndürülmesine çaba gösteriliyor; reçine, sığlayağı, defne yaprağı, meşe palamudu vb ürünler toplanıyor; köylülerin yasa ve teknik dışı yararlanmalarının önlenmesine çalışılıyor... Ama öyle yollar yapılıyor ki erozyonun şiddetlenmemesi, yapım alanının yakın ve uzak çevresindeki orman ekosistemlerinin, yabancı yaşamın zarar görmemesi, neredeyse kaçınılmaz oluyor. Reçine elde edilmesi sırasında ise ağaçlar, deyiş yerindeyse boğazlanıyor.

İşte, tüm bu nedenlerle orman ekosistemlerinin doğal dengeleri, çoğu yörede, büyük ölçüde bozulmuş; dışsal etkilere karşı dirençleri büyük ölçüde azalmıştır. Başka bir söyleyişle; Türkiye’de ormanlar, artık, deyiş yerindeyse ayakta ölmektedir. Son yıllarda kar ve rüzgar devirme ve kırmaları ile ikincil böcek ve mantar zararlarının olağanüstü boyutlara ulaşması, bu bozulmanın somut göstergesidir.

Coşkulu ama bilgisiz, yüzeysel duyarlılıklar

Yurttaşlarımızın ormanlara yönelik sevgisi giderek yaygınlaşıyor ve daha yavaş olmak üzere de bilince dönüşüyor. Bu, gerçekten de sevindirici ve umut verici bir gelişme. Bu gelişmenin daha da hızlandırılması gerekiyor. Çünkü ülkemizdeki ormansızlaşma süreci, ne yazık ki bilinçlenme sürecinden daha hızlı. Üstelik söz konusu bilinçlenme sürecinde temel nitelikte eksiklik ve yanlışlıklar da var. Ormanlarımızın kurtarılabilmesi için bu eksiklik ve yanlışlıkların giderilmesi önemli bir zorunluluk.

Ormanlar, “korunması gereken” varlıklardır; ama...

Niçin; evet, **ormanlar niçin korunmalı?** En yalınından en karmaşığına, verilebilecek yanıtların ortak paydası göz önüne getirilecek olursa, çoğunlukla ormanların şu ya da bu “yararları sağladığı için” korunmaları gerektiği görüşünün öne sürüldüğü gerçeği görülecektir. Son derece olağan bir durum bu. Yüzlerce, belki de binlerce yıldır, ormanların da “insanların yararına sunulmuş” varlıklar olduğu inancı yaygın çünkü. Böyle bir inanç, doğal olarak, ormanlardan kimlerin, ne denli yararlandığı ya da yararlanmadığı sorusunu akla getirecektir. Ormanlardan “yararlanmak”, başta odun olmak üzere çeşitli ürünlerini ve ancak yakın zamanlarda bilincine varılan hizmetlerini “tüketmek” biçiminde algılandığında bu sorunun yanıtlanması kolaylaşacak, ama, başka sorular, tartışmalar gündeme gelecektir: Örneğin, ormanlardan yararlanmayanlara ya da yeterince yararlanmadığını düşünenlere ormanları niçin korumaları, bu nedenle çeşitli özverilere neden katlanmaları gerektiği kolaylıkla anlatılamayacaktır. Onlar için ormanlar, henüz, “elin ormanları”dır çünkü. Bu durumda, herkesi, ormanların herkesin olduğuna inandırmak gerekecektir. Oysa, egemen ormancılık anlayışının böyle bir hedefi yalnızca sözde kalıyor. Uygulamada, bu anlayışın tümüyle karşıtı tutumlar sergileniyor. Sözde ve tutumda birliktelik sağlanamadığı için de ormanları korumak, bir ahlak sorunu olarak algılanmaktan öteye geçemiyor ve iş, dönüp dönüp bir avuç “ahlaklı” insana kalıyor. Kalıyor kalmasına da, korunabiliyor mu peki?

“Ahlaklı” olmak yetiyor mu?

Ormanlarımızın ve ormancılığımızın içinde bulunduğu duruma, ormanlarımızın korunması için özverili çabaları göze alan ve gerçekten etkili olabilen yurttaşlarımızın sayılarına bir göz atıldığında, bu soruya olumlu bir yanıt verilemeyeceği kolaylıkla görülebilecektir. Demek ki, “ahlaklı”, tek başına, ormanlarımızın korunmasına yetmiyor; başka özellikler de bulunmalı. Doğru ve yeterli bilgiye, giderek de bilimsel bir dünya görüşüne sahip olmak gerekli. Yurttaşlarımızın çoğunluğu “ahlaklı”, içtenlikli, üstelik de son derece coşkulu, ama, ne yazık ki gerekli ve doğru bilgilere yeterince sahip değil. Öğrenmekten ve bilinçlenmekten de korkuyor sanki. Gerçekte, bir yandan gerekli ve doğru bilgileri sistematik olarak üreten kişi ve kuruluşların sayısı az, bir yandan da üretilen bilgilere ulaşabilmek son derece güç.

İster bu bilgisizliğin aşılabilmesi, insanlarımızın coşkulu ağaç ve orman sevgisinin, deyiş yerindeyse “kör coşku” olmaktan kurtulmasına olanak vermiyor. Bu nedendir ki saksısındaki çiçeğin, varsa bahçesindeki birkaç ağacın; orman yangınları gündeme geldiğinde de ormanların zarar görmesine duyarlılık gösteriyor; gösteriyor ama, sözgelimi, anayasal ve yasal düzenlemelerle ya da yanlış ormancılık uygulamalarıyla yapılan orman kıyımlarının farkında bile olamıyor.

Aydınlarımız ise “orman’ denilince okumuyor” zaten...

Bu, Hıfzı Veldet VELİDEDEOĞLU’nun bir değerlendirmesi. Son derece gerçekçi bir saptama. Aydınlarımız, gerçekten de ormanlarımız ve ormancılığımızla hiç ilgilenmiyor. Pek de haksız sayılmazlar; gündemleri son derece yüklü çünkü. Üstelik, çoğu zaman, deyiş yerindeyse, “astarı yüzünden pahalı” bedeller ödemek zorunda da kalabiliyor. Ne yaparlar; onca yükün üzerine bir de ülkemizdeki ormansızlaşma sorununu koyamıyor. Oysa, gündemindeki sorunların pek çoğu, gerçekte, “orman” sayılan alanlar üzerindeki olup bitenlerle de, en azından dolaylı olarak ilgili. Az değil; Türkiye yüzeyinin dörtte birini, nüfusunun da yaklaşık birini doğrudan; geri kalan kısımlarını da dolaylı (!) olarak ilgilendiren bir kesim söz konusu. Üstelik, tüm canlıların varlıklarını sürdürebilmeleri yönünden yaşamsal önem taşıyan bu ilginin, ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal boyutları da var. Bu nedenle, aydınlarımızın ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal sorunlara getirebildiği çözümlerin çoğu, bu temelleri pekiştirebiliyor. Dolayısıyla, kısır döngü içinde kolaylıkla çıkılabiliyor.

Çevre/doğa korumacıları, çoğunlukla fantezilerle yetiniyor

Türkiye’de ancak 1980’li yılların başında daha “elle tutulup gözle görülebilir” etkenliğe ulaşabilen çevre/doğa korumacı duyarlılık ve çabalar, ülkemizdeki **olumlular** bağlamında sayılabilecek gelişmelerden birisi olarak değerlendirilebilir. Çoğunluğu yöresel düzeyde örgütlenmiş binlerce dernek, vakıf ve topluluk, ülkemizdeki

demokratikleşme sürecinin toplumsal temellere kavuşmasına da önemli katkılar sağlıyor. Şimdiden çok sayıda olumsuzluğa "dur !" diyebilmiş bu çabaların ormanlarımızla ve ormancılığımızla ilgisi "yok" denilebilecek denli az ve yüzeysel. Son yıllardaki kimi yoğunlaşma çabalarına karşın, çoğunlukla, bahar aylarında, sağa sola "ağaç" dikerek "ağaçlandırma" yapmaktan öteye geçmiyor. Üstelik, bu çalışmaları nerelerde, niçin, hangi türlerle ve hangi teknikleri kullanarak ağaçlandırma yapılması gerektiğini öğrenmeden; ağaçlandırılan alanların nelere karşı, kimler tarafından nasıl korunabileceğini pek de düşünmeden yapıyor. Böylece, deyiş yerindeyse "yeşil çirkinliklerin", hatta, kimi ortamlarda yeni ekolojik sorunların ortaya çıkması, gönülleme ve işgücü savurganlıkları kaçınılmaz oluyor; yazık. Yazık olmasına yazık da, bu bilgisel yüzeysellik, onların büyük moral gücünün, ormanlara herhangi bir biçimde zarar verebilecek düzenlemelere bilmeden destek olmalarına yol açıyor. Örnek mi, işte, "Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Yasası"; işte "Ağaçlandırma Yönetmeliği"...

Ormanların içinde ve bitişiğinde yaşayan yurttaşlarımızın "sarıldığı yılanlar"...

Ormanlarımızın içinde ve bitişiğinde yaklaşık 9 bin dolayında, "köy" niteliğinde yerleşmenin ve bu yerleşmelerde de yine yaklaşık 10 milyon yurttaşımızın yaşadığı öne sürülüyor. Çoğunluğu ekonomik, toplumsal ve kültürel yönden, gerçekten de inanılmayacak denli "geri" koşullarda yaşayan bu yurttaşlarımız, sözcüğün tam anlamıyla "yılana sarılmış" bir durumdadır: Buldukları yerlerde yaşamak, bu amaçla da bitkisel üretim ve hayvancılık yapmak, yeni yerleşme yerleri edinmek, yakacağını sağlamak için, çevrelerindeki ormanlara ve orman arazilerine "saldırmaktan" başka çareleri yoktur. Onca anayasal ve yasal düzenlemeye, çeşitli örgütler aracılığıyla yapılan kaynak aktarımlarına karşın bu yurttaşlarımız, bu çaresizlikten kurtarılamamıştır. Gerçekte, "kurtarılmamıştır". Kurtarılmamıştır, çünkü, yürürlükteki ormancılık düzeninin sağladığı olanaklardan yararlanmasını çok iyi bilen çirkin siyasetin, deyiş yerindeyse "işine gelmemiştir." Doğrusu, devletin, daha doğru bir söyleyişle, kamunun çaresizlikten kurtaramadığı bu yurttaşlarımız, son derece güç yaşama koşullarını da giderek ortadan kaldıran bu ilişkilerin olası sonuçlarından pek de tedirgin değil. Haksız da sayılmazlar; nasıl olsa (!) sorunlarına bir "çözüm" bulmuş oluyorlar. İşte bu "çözümler", ülkemizdeki hızlı ormansızlaşmanın temellerini oluşturan süreçlerin birisi olarak onlarca ve belki de yüzlerce yıldır son derece etkili oluyor. Öyle ki, bu ilişkiler, ormancılık çalışmalarının teknik gereklere uygun olarak yapılabilmesini de engelleyebiliyor.

Ormancı bilimadamlarının dünyası

Her uğraşı, kuşkusuz, kendisi için gerekli koşullarda etkenleşir, işlevsel olur ve sevimsileşir. Yine her uğraşı, yaşamın herhangi bir ya da birkaç alanı için "vazgeçilemez" niteliktedir. Bilimadamlığının

vazgeçilemezliği ise, özellikle günümüzde, "en" vazgeçilemezliklerden birisidir. Bir yandan bu genel özeliği ve bir yandan da ormansızlaşma ile ilişkileri yönünden "ormancı bilimadamlığı", Türkiye özelinde çok özel niteliklere sahip olması gereken bir uğraşı alanıdır. Hangi alt boyutlardan birisiyle ilgili olursa olsun, ormancı bilimadamlarının, sözgelimi, çok iyi bir "hoca" olması, masabaşı çalışmalarıyla yetinmesi kesinlikle yeterli değildir. Ne yazık ki, ormancı bilimadamlarımızın çok büyük bir çoğunluğu bu niteliklere sahip değildir. Şimdilerde sayıları dokuza çıkarılan orman fakülteleri ise, yine ne yazık ki, bu "çoğunluğun" artmasına önemli katkılar yapacaktır. Yetiştirilmelerinde bu çoğunluğun etkili olduğu orman mühendislerinin bilgisizliği, coşkusuzluğu, yaratıcısızlığı, teslimiyetçiliği ise ülkemizdeki ormansızlaşma sürecinin şiddetlenmesi ve yaygınlaşmasının "teknik" boyutlarını pekiştirip kalıcılaştırmaktadır.

Aydınlarımızın, çevre/doğa korumacıların, ormanların içinde ve bitişiğinde yaşayanların, ormanlarımız ve ormancılığımızla doğru bir yaklaşımla yeterince ilgilenmemesi, ülkemizdeki ormansızlaşma sorununun çözümlenmesine yönelik çabaların toplumsallaşmasını olanaksızlaştırıyor; namuslu, yaratıcı, üretken ormancı çalışanların yıkıcı her türlü tutum karşısında yalnız kalmalarına yol açıyor. Bu durumda, eninde sonunda orman yıkımına yol açabilecek anayasal, yasal ve kurumsal düzenlemeler kolaylıkla yapılabiliyor; çıkarıcılar, uyanıklar, ormanlarımızın yıkımı pahasına, deyiş "köşeler dönebiliyor"; kimileri de milletvekili bile olabiliyor.

Ne yapılmalı?

Kim istemez ki ormanlarımızın kurtarılmasını! Herkes ister. İster istemesine de, bu, nasıl gerçekleştirilebilecektir? Artık yanıtlanması gereken temel soru budur. Ancak, ülkemizde sorunları çözmekten çok onlardan yakınma eğilimi yaygındır. Yaygın olan bir başka olumsuz eğilim de sorunları dinamik, bütüncül bir yaklaşımla ele almak yerine tek tek ve yalnızca ele alındığı zaman kesitindeki durumuyla irdelemek. Oysa, böylesi bir yaklaşım, özellikle sistem özelliği taşıyan sorun alanlarında, çoğu zaman çözümsüzlüğe yol açıyor. Türkiye ormancılığı böyle bir açmazın içindedir. Az da olsa çözüm arama çabası vardır, ama, bu çabalar yönetsel olarak yetersizdir. Bir kez, Türkiye ormancılığının içinde bulunduğu doğal, toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasal koşullar, çoğunlukla birbirinden soyutlanmaktadır. Öyle ki, bütüncüllük, tek başına teknik boyutun ele alındığı durumlarda da sağlanmaktadır: Sözgelimi, orman yetiştirme çalışmalarının farklı aşamalarını yürütmekle yükümlü tutulan birimler arasında bile, hemen hemen hiçbir alanda işlevsel işbölümü dayalı işbirlikleri kurulamamakta; her birim ve hatta her teknik eleman, deyiş yerindeyse "bağımsız cumhuriyet" gibi davranabilmektedir.

Öte yandan, sorunların çözümlenmesine, ormancılık kesimi dışından da hemen hemen hiçbir katkı gelmemektedir: Ormancılık, sanki, ülkenin doğal,

toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasal yapısının ve bu yapıda meydana gelen değişimlerin bir boyutu değil de, yalnızca ormancı çalışanların sorumlu oldukları, tümüyle teknik bir uğraşı alanıymışcasına algılanmaktadır. İşte; "Ne yapılmalı da ormanlarımız kurtarılabilir?" sorusuna doğru yanıt verilebilmesi de, öncelikle, bu yönetsel sorunun çözümlenmesini gerektirmektedir. Bu nedenle; söz konusu sorunla doğrudan ve dolaylı olarak ilgili bilim alanları ile toplumsal sınıf ve katmanların örgütleri aracılığıyla katılabilecekleri, demokratik bir çabaya girilmesi zorunludur. Ormancılığımızın böylesi bir çabayla çözümlenemeyecek hiçbir sorunu yoktur.

Önce ormanları ve ormancılığı doğru algılamak ve tanımlamak gerekli!

Gerçekte, "orman" sayılabilecek varlıkların doğru bir tanımı üzerinde uzlaşılması, çok daha önce çözümlenmesi gereken bir sorundu. Ancak, ne yazık ki, bugün bile çözümlenebilmiş değildir. Bu nedenle, işe başlamadan önce,

i) "orman" tanımı yeniden yapılmalı;

ii) "orman" deyince nasıl bir varlığın anlaşılması gerektiği üzerinde, hiç olmazsa çoğunlukla görüş birliğine varılmalı;

iii) 6831 sayılı yasanın ormanı tanımlayan 1. maddesi bu tanıma göre yeniden düzenlenmeli;

iv) keyfi, çıkarıcı yaklaşımlarla değiştirilmesi, kesinlikle önlenmelidir.

Ormanlar, "sonsuz sayıda altsistemden oluşmuş canlı bir ekosistem" olarak algılandığında; varlığı ve yokluğunun tüm canlılarının yaşama koşullarını doğrudan etkileyebilmesi; Türkiye'nin ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel ve doğal nedenler, yanlış ormancılık uygulamalarıyla hızla ormansızlaştığı gerçekleri göz önünde bulundurulduğunda, ormancılık uğraşısının da şimdilerdekinden farklı bir anlayışla yürütülmesi gereği daha kolay kavranabilecektir: Bu nedenle, ormancılık, artık;

"i) orman ekosistemlerinin biyolojik çeşitliliğinin ve kendi kendine yenilenebilme gücünün korunması, giderek geliştirilmesi;

ii) sağlanabilecek ürün ve hizmetlerin nitelik ve niceliğinin artırılması ve topluma yeterli düzeylerde ve dengeli olarak sunulması;

iii) gereksinme duyulan yerlerde, öteki ekosistemlere herhangi bir biçimde zarar vermemek koşuluyla yeni ormanların yetiştirilmesine yönelik" uğraşı olarak algılanmalıdır.

Anayasanın 44, 56, 169 ve 170. maddeleri, kesinlikle değiştirilmelidir!

Anayasasında ormanlar ve ormancılık düzeni ile ilgili

bu denli ayrıntılı yaptırımlar içeren tek ülke Türkiye olsa gerek. Ancak, keşke olmasaydı. Olmasaydı da, eninde sonunda ormanlarımızın yıkımına yol açabilecek yasal düzenlemeler bu denli kolay yapılamasaydı! Bu nedenle, 1982 Anayasasının 44, 56, 169 ve 170. maddeleri yeni ormancılık anlayışı doğrultusunda yeniden düzenlenmeli; 169. maddedeki "orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından yarar görülmeyen" ve "31.12.1981 tarihinden önce orman niteliğini tam olarak yitirmiş" yerlerin ormancılık düzeni dışına çıkarılmasına olanak veren yaptırımları kesinlikle yürürlükten kaldırılmalı; "orman" niteliğini herhangi bir yolla yitirmiş bile olsa, daha önce "orman" sayılan bir alanın ormancılık düzeni dışına çıkarılmasını engelleyecek yaptırımlara da yer verilmelidir.

Ormanlarla doğrudan ve dolaylı olarak ilgili tüm yasalar yeniden düzenlenmelidir!

6831 sayılı Orman Yasası'nın çoğu maddesi, artık birbirleriyle çelişmektedir. Kimi maddelerinin artık hiçbir anlamı kalmamış; kimileri ise gerçekten yapılması gerekenleri ve yapılabilecek olanları engelleyebilecek bir duruma gelmiştir. Bu nedenle öncelikle;

i) ekolojik havzalar temelinde çalışmayı zorunlu kılan;

ii) siyasal iktidarların, deyiş yerindeyse ormanların sırtından "orman köylüsü dalkavukluğu" ya da sömürüsü yapmalarına olanak vermeyen;

iii) ormancılık yönetiminin keyfiliğini engelleyen, ama uygulamacı birimlerin de yaratıcılıklarını kullanabilmelerini engellemeyen;

iv) yurttaşların "orman" sayılan alanların yönetimine katılmalarını sağlayan "çerçeve yasa" niteliğinde yeni bir orman yasası çıkarılmalı ve 6831 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmalı bu çerçeve yasanın uygulanmasına yönelik bölgesel düzeyde yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca; 2634 sayılı **Turizmi Teşvik**, 3402 sayılı **Kadastro**, 2924 sayılı **Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkındaki** yasaların ormanlarla ilgili maddeleri yürürlükten kaldırılmalı; 2873 sayılı **Milli Parklar** yasası da yeniden düzenlenmelidir.

Demokratik, yurttaş katılımı kamusal ormancılık örgütlenmesine geçilmelidir !

Ormancılık uğraşısının yeniden yapılacak tanımı doğrultusunda yürürlükteki ormancılık örgütlenmesi de yeniden düzenlenmelidir: Yürürlükteki Orman Bakanlığı örgütlenmesi, neredeyse yalnızca iktidardaki siyasal partilerin yandaşlarının çıkarlarına yönelik olarak etkinlikte bulunan; ormancılık uğraşısının temel teknik gereklerinin bile yerine getirilemediği; son derece hantal, verimsiz ve ekonomik olmayan ve bu haliyle de orman ekosistemlerine yalnızca zarar veren bir mekanizmaya dönüşmüştür. Ormancılık kesiminde "bakanlık" niteliğinde bir örgütlenmenin başka türlü sonuçlar

verebilmesi olanaksızdır. Bu nedenle Orman Bakanlığı kapatılmalı; yurttaşların yönetimine katılabilecekleri özerk bir ormancılık örgütlenmesi gerçekleştirilmelidir. Bu örgütlenmede temel ormancılık politikası kararları "Ormancılık Konseyi" niteliğinde bir yapıda alınmalı ve ekolojik havzalar temelinde örgütlenmiş orman işletmelerinde, çok boyutlu entegre plan, program ve projeler aracılığıyla yaşama geçirilmelidir. Bu düzenlemeler sırasında orman işletmelerinin de temel ormancılık ilkeleri doğrultusunda etkinlikte bulunabilecek özerk birimlere dönüştürülmesi; tüm çalışanların grevli, toplu sözleşmeli sendikal haklara kavuşturulması sağlanmalıdır.

Ormancılık ekonomik, toplumsal, kültürel ve teknik boyutları bulunan bir yaşama alanı olarak algılanmalıdır!

Ormanlar, tüm canlıların ortak varlığıdır. Bu özelliği, getirilerinin yanı sıra varlığının sürdürülebilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmaların gerektireceği özverilerin de toplumun tüm sınıf ve katmanlar arasında, dengeli olarak paylaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Ne var ki, yurttaşlarımızın tümüne yakın bir kısmı, yalnızca ormanların, sunabildiği ürün ve hizmetlerinden yararlanmakta; yandıkları ve/veya kesildikleri zamanlarda ormanlarla ilgilenmektedir. Bu durum, en azından,

namuslu ve yaratıcı ormancı çalışanların yanlışlık ve usulsüzlüklerle savaşımalarında yalnız kalmalarına, başarılı çalışmalarını sürdürememelerine yol açmaktadır. Öte yandan; ormanların içinde ve bitişiğinde yaşayan yurttaşlarımızın toplumsal, ekonomik ve kültürel koşulları ile devlet orman işletmeciliği düzeninin işleyiş biçimi yürürlükteki çağdışı, antidemokratik, gerici değer yargılarının beslenmesini sağlayarak demokratikleşme çabalarını da büyük ölçüde engellemektedir. Bu nedenle, yapılagelen kalkınma planları ile yıllık plan ve programlarda; dönem dönem gündeme gelen "istikrar tedbirleri"nde ormancılığı öteki kesimlerden tümüyle soyutlayarak ele alma yanlışlığından kurtulunmalıdır. Daha açık bir söyleyişle ormancılıkla ilgili politikaların ve uygulama plan, program ve projelerinin hazırlanması ve yaşama geçirilmesi aşamalarında öteki kesimlerdeki gelişme ve değişimler de göz önünde bulundurulmalıdır.

Kısacası, ormanlar ve dolayısıyla ormancılık, yalnızca ekonomik kalkınmanın araçlarından birisi olarak görülmemeli, toplumsal, kültürel ve siyasal etkinliklere de içselleştirilmiş yaşama alanlarından birisine dönüştürülerek yalnızca yurtsever ormancıların, çevreci ve/veya doğa korumacı duyarlılıkların gözetmeye çalıştıkları bir ilgi alanı olmaktan çıkarılmalıdır.